

Asia: VN/13749/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu arvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

Sipoon kunnalla ei ole esitykseen erikseen kommentoitavaa.

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Sipoon kunnan näkemyksen mukaan ehdotetut säästötoimet ovat erittäin suuria samalla kun hyvinvointialueilta edellytetään alijäämien kattamista ja talouden tasapainottamista.

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

Sipoon kunnan näkemyksen mukaan valtionhallinnon säästöt ovat sinällään ymmärrettäviä ja kohdennustapa alueille hyväksyttävä silloin, kun säästöt kohdennetaan ennakoitavalla ja läpinäkyvällä tavalla. Esitykseen sisältyy kuitenkin niin kutsuttu säästökompensaatio, jonka mukaisesti edellä kuvattujen säästötoimien yhteydessä myös rahoituslain nykyisiä määräytymistekijöiden osuuksia muutettaisiin vähentämällä vuodesta 2028 lähtien asukasperusteisuuden määräytymistekijästä yksi prosenttiyksikkö ja kasvattamalla vastaavasti

palvelutarpeen osuutta yhdellä prosenttiyksiköllä. Esitystä perustellaan sillä, että näin varmistettaisiin se, etteivät valtionhallinnon säästöistä aiheutuvat toimenpiteet johtaisi korkean palvelutarpeen alueilla tilanteeseen, jossa lakisääteisten palvelujen järjestämiseen tarvittava rahoitus voisi vaarantua.

Sipoon kunta ei kannata esitystä määräytymistekijöiden muutoksista, ja näkemyksemme mukaan se on vahingollinen keino siirtää väärin perustein rahoitusta pois kasvavilta alueilta, kuten Uudeltamaalta. Muutenkin pysyviä muutoksia pitäisi tehdä harkitusti ja laajojen vaikutusarvioiden jälkeen hallitusti ja ennakoitavasti. Nykyisiin rahoitus- ja hyvinvointialuelakeihin sisältyvät elementit lisärahoituksesta ja ohjausmekanismeista sekä esityksellä oleva alijäämien kattamisajan pidentäminen ovat riittävät väliaikaiset keinot varmistua myös heikommassa tilanteessa olevien alueiden tukemisesta.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertoimien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

Sipoon kunta ymmärtää tietopohjaan liittyvät haasteet, mutta näkemyksemme mukaan tarvemalliin liittyvät muutokset tulisi perustua parhaaseen käytössä olevaan tutkittuun tietoon. Tarvemallin päivittämättä jättäminen väliaikaisesti tai mahdollisimman pienet, mutta perustellut, muutokset olisivat paras vaihtoehto nykyisen rahoitusmallin vakauttamisen ja ennustettavuuden nimissä. Emme kuitenkaan kannata esityksen mukaista hyvin valikoivaa tarvemallia, joka vähentäisi niin ikään Uudellemaalle kohdistuvaa rahoitusta. Nykyisiin rahoitus- ja hyvinvointialuelakeihin sisältyvät elementit lisärahoituksesta ja ohjausmekanismeista sekä esityksellä oleva alijäämien kattamisajan pidentäminen ovat riittävät väliaikaiset keinot varmistua myös heikommassa tilanteessa olevien alueiden tukemisesta.

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

Sipoon kunnalla ei ole esitykseen erikseen kommentoitavaa.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisesta rahoituksesta jaetaan noin 0,1 prosenttia saaristoisuuskriteerin perusteella. Tämä on vastannut noin 30 miljoonaa euroa vuonna 2026. Saaristoisuuskriteerillä jaettava laskennallinen rahoitus on kohdentunut neljälle hyvinvointialueelle, jotka ovat Varsinais-Suomen, Etelä-Savon, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueet.

Jatkossa saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristaisuuskerroin, joka kuvaisi alueen saaristaisuutta suhteessa muihin saaristosiin hyvinvointialueisiin. Vuodesta 2027 saaristaisuuskriteerin kautta kohdentuisi rahoitusta viidelle hyvinvointialueelle, joista uusina olisivat Länsi-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueet. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle ei kohdistuisi jatkossa saaristaisuuskriteerin kautta rahoitusta vuodesta 2027 alkaen, sillä aluetta ei määriteltäisi saaristoiseksi hyvinvointialueeksi Hailuodon kiinteän tieyhteyden valmistuttua.

Sipoon kunnan näkemyksen mukaan esityksen mukainen muutos selkiyttää rahoituksen saaristolaisuuden määräytymistekijää.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasauksen porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasauksen määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

Sipoon kunnalla ei ole esitykseen erikseen kommentoitavaa.

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Esityksen mukaisesti loppuosa valtionhallinnon siirtymätasauksen säästöistä, joita ei saada katettua edellä kohdassa 7 kuvatuilla siirtymätasauksen porrastusmuutoksilla, kohdennettaisiin hyvinvointialueille euroa asukasta kohden yhtä suurena eränä. Kuitenkin osa siirtymälisää saavista alueista jätettäisiin tämän säästötoimen ulkopuolelle. Poikkeus koskisi Keski-Uudenmaan, Satakunnan, Kymenlaakson, Etelä-Savon, Keski-Suomen sekä Pohjanmaan hyvinvointialueita. Esitystä perustellaan siten, että näillä siirtymätasauslisää saavilla hyvinvointialueilla muutosten aiheuttamat vähennykset siirtymätasauksiin arvioidaan olevan niin suuria, että niiden sopeuttaminen toimintaan voisi vaarantaa palvelujen järjestämisen edellytyksiä kyseisillä alueilla.

Sipoon kunta näkee ongelmallisena valikoivan säästöjen kohdentamisen, joka ei perustu tasavertaiseen kohteluun. Nykyisiin rahoitus- ja hyvinvointialuelakeihin sisältyvät elementit lisärahoituksesta ja ohjausmekanismeista sekä esityksellä oleva alijäämien kattamisajan pidentäminen ovat riittävät väliaikaiset keinot varmistua myös heikommassa tilanteessa olevien alueiden tukemisesta.

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Sipoon kunnalla ei ole esitykseen erikseen kommentoitavaa.

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Sipoon kunnalla ei ole esitykseen erikseen kommentoitavaa.

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Hallituksen esittämä muutos sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen rahoituslakiin merkitsisi Uudellemaalle arviolta noin 200 miljoonan euron pysyvää rahoitusmuutosta. Vaikutus olisi suhteellisesti suurempi kuin monilla muilla alueilla, minkä vuoksi malliin tarvitaan vielä korjauksia.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen suunnitellaan tehtäväksi yhteensä 390 miljoonan euron leikkaukset vuoden 2029 tasossa. Uudenmaan osuus olisi lähes puolet koko maan säästötavoitteesta. Rahoitusta leikattaisiin alueella kolme prosenttia, kun muualla maassa leikkaus jäisi keskimäärin yhteen prosenttiin. Tämä on epäsuhteessa alueen asemaan, sillä juuri Uudellamaalla väestömäärä ja palvelutarpeet kasvavat nopeimmin koko maassa.

Uudellamaalla asuu 1,8 miljoonaa ihmistä, ja se on Suomen nopeimmin kasvava alue. Peräti 86 prosenttia koko maan ennakoidusta väestönkasvusta kohdistuu vuoteen 2045 mennessä Uudellemaalle. Samalla 65 vuotta täyttäneiden määrän ennustetaan kasvavan Uudellamaalla 36 prosenttia vuoteen 2045 mennessä.

Väestönkasvu ja ikääntyminen lisäävät palvelutarvetta merkittävästi jo nyt ja entistä enemmän tulevana vuosikymmeninä. Lisäksi Uudellamaalla sijaitsee suurin osa koko maan erikoissairaanhoidosta, vaativista sosiaalipalveluista ja ympärivuorokautisista päivystyksistä.

Uudenmaan palvelurakenne palvelee koko Suomea, ei vain alueen omaa väestöä. Siksi rahoitusmallin on syytä ottaa huomioon maan johtavan erikoissairaanhoidon toimijan, HUS-yhtymän erityinen rooli.

Uudenmaan nopea eteneminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistamisessa ja huolellinen taloudenpito eivät saa johtaa alueen rahoituksen leikkaamiseen. Rahoitusmallia tulisi korjata siten, että se kohtelee alueita tasavertaisesti ja huomioi Uudenmaan erityisen roolin sekä alueella jo tehdyt toimenpiteet.

Heikkilä Aleks
Sipoon kunta - Kunnanhallitus

